Magyar Irodalmi Hírlevél

Князь Володимир Великий, Княгиня Анна, отець Анастасій
Volodymyr The Great, Knjahynia Anna, Father Anastasy

A fekete város
XX. Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Verseny
Harc, Győzni fogunk
A Csoma-gyűjtemény
A huszonhatodik év
Tatay Sándor író 100 éve született
A Dukai Takács - kúria lakója: Tatay Sándor
Rodostó Badacsonyban
Felavatták a Magyar Nyelv Múzeumát
Székely anekdoták
Közelítések a titok (igazság jóság, szépség) lényegéhez

2010 november negyvenkilencedik megjelenés

A fekete város

TIZENKETTEDIK FEJEZET
NYUGTALAN ESZTENDŐK

Nyugtalan, rossz évek következtek nemcsak Lőcse városára, de az egész szkítiai nemzetre - mint az akkori krónikás megjegyzi. Hanem iszen csak ki kell őket állni, lesznek még azokból szép évek is, mivel az idők olyanok, mint az asszonyok, csakhogy megfordítva. A szép asszonyok idővel csúnyák lesznek, majd mindég, a csúnya idők ellenben szépek lesznek, nem mindég - de igen gyakran. Olyan ruhába öltözködnek utólag, lassankint, észrevétlenül, hogy egyszer csak vakító fényben ragyognak előttünk. Így a kuruc idők is. A sebek, melyeket kaptunk, erőforrásokká változnak, a sebek, melyeket ütöttünk, rózsákká. Isten bölcsen rendelte, hogy a kéz, mely az igazaiért nyúl fegyverhez, ha levágatik is, kinő, mint a szalamander elnyesett testtagja.

Egyelőre azonban még minden csendes. A palatinus, herceg Esterházy Pál, vagy ahogy ő írta magát, *Eszterhás,* nyugodtan ült fraknói várában, képei és műtárgyai közt. Jómájú, rokonszenves öreg úr, valóságos inkarnációja a magyar paraszt észnek, mely azonban mindenféle modern ismeretekkel van megpatkolva. Amellett nagyúr, de nem dölyfös, egy kissé erőszakos, de nem igazságtalan, szeszélyes, de mindég okos. Jelszava: »Mindent a cél felé«. (De ez a cél többnyire a saját énje.) A görögdinnyét azért eszi, mert az a vesét tisztítja, az uborkát azért, mert a gyomorsavat szaporítja, lovagol azért, mert az lehajtja a zsírt a szívéről, aludni azért alszik, mert az alvás erőt ad a testnek, ha nem alszik, akkor azért nem alszik, mert a nemalvás edzi a testet; szóval azokból a megcsontosodott államférfiakból való, akik megszokván mindent megcselekedni, ami nekik jól esik és mindent megindokolni, amit megcselekedtek, pályájuk végén abba a falláciába esnek, hogy ők csak azt cselekszik, amit jól indokolhatnak.

Még a szerencsétlen örökösödési törvényt, mely időtlen-időkig a Habsburgok jármába hajtott, is meg tudta indokolni.

»Mindekkoráig szipolyozták földünket a Habsburgok, mint a bérlők az idegen birtokot. Ha örök időkre nekik adjuk, javítani, trágyázni fogják. Ha oda nem adjuk, akkor se kapjuk soha vissza, hát inkább odaadjuk.«

Ő talán így gondolta, mert okos volt, csak arra nem gondolt, hogy a Habsburgok nem okosak. A Habsburgok éppen úgy bánnak az országgal azóta is, mintha haszonbérelnék, minden erejét kihúzzák, nemhogy trágyáznák. A kétfejű sas a két szájával inkább csak evésre van berendezve, nem trágyázásra. Valami keveset mégis pottyantott, de csak őneki - Esterházynak. A hercegi címet és a kapuvári domíniumot.

Éppen az *Esterházy-család trofeáiról* szóló könyvének írásába volt merülve, mikor főszekretáriusa, Inkey György, kinek egyedül volt szabad hozzá mindenkor belépni, a meglepő hírek patetikus hangján jelenté:

- Kitört a háború, kegyelmes uram, nyakunkon az ellenség.

A palatinus pontig végzé előbb a mondatát, kifreccsentette a kalamusból az atramentumot, a füle mögé dugta és csak azután fordult meg.

- Hol van?

- Egy Bibók nevű szepesi nemes, az ottani alispán bandériumából való, azzal a hírrel jött lélekszakadva, Budán is kereste már kegyelmességedet, hogy az ifjú Rákóczi már az ország határánál áll, lengyel sereggel, vagy bent is van azóta. Görgey János és Esze Tamás egy kisebb csapattal, melyet a hírhozó füle hallatára eskettek meg a Rákóczi hűségére, csatlakozás végett eleibe ment.

- Canis mater! - jegyzé meg a nádor - nem lesz ez felültetés?

- Semmi kétségem. Rákóczi bejött.

- No, majd kimegy, ha bejött - szólott a nádor kedélyesen -, mindamellett írjon egy jelentést őfelségének a dologról, én majd aláírom, és nyomban vigye egy futár.

Ezzel nyugodtan megfordult és tovább írt.

Inkey pedig, amilyen gyorsan csak lehetett, megírta a jelentést, az egész historikumot apróra, lovaslegény száguldva vitte Bécsbe, egyben a Bibók Zsigmond alázatos folyamodását, melyhez csatolván a Görgey alispántól vett írásos elfogatási parancsot, annak bizonyságául, hogy nem költött meséről vagyon szó, aziránt könyörög őszentfelsége lábaihoz borulva, hogy miután ennek a birodalomra fontos hírnek haladéktalan megjelenése végett éjeken és nappalokon való lovaglással saját épségét nem kímélve, elhagyta szolgálatát, őt a hadseregbe megillető rangba fölvenni, vagy bármiképpen kártéríteni kegyeskedjék. A jelentésre gyorsan megjött a válasz, udvari kurír hozta lóhalálban. Mikor leszállott a várudvaron, a ló összeesett.A nádort haladéktalanul Bécsbe szólította az uralkodó, egyszersmind azzal bízva meg, hogy a följelentőnek a kurír által küldött zacskó aranyat adja át, s amennyiben még ezenkívül is érdemelne valamit, járjon el méltányosan s esetleg helyezze el valamely állásba, amelyre alkalmasnak mutatkoznék.

A herceg bosszús volt, hogy Bécsbe kell mennie, unalmas értekezleteken, haditanácskozásokban résztvennie (amely folytonos ülésezés az epevezetékekre ártalmas), mindamellett kiadta a parancsot az utazásra, s legott nagy sürgés-forgás kerekedett a várban. Ugyancsak nem felejtette el a Bibók ügyét. Elolvasta a Bibók visszaszármaztatott folyamodványát és mellékletét, a Görgey Pál által írt elfogatási parancsot, aztán felhívatta Bibókot, ki ott Fraknón tartózkodott és a részletek után tudakozódott, hogyha - úgymond - őfelsége kérdezni találná.

Bibók elmondott mindent, felfedezését, hogy a társzekerek ládáiban puskapor és puskák vannak. Hogyan bújt a kályhalyukba és végighallgatta Eszéék manipulációját és a vállalkozóktól kivett esküt. Majd az alispánnal közölte a meglepő titkot, ki egy csapat élén testvérbátyja elfogatására küldte őt ki.

- No, és miért nem fogta el Görgey Jánost, ha parancsolva volt?

- Mert eszembe jutott, hogy talán többet használok őfelségének, ha időt nem veszítve sietek a hírrel.

- Canis mater! Hogy jutott eszébe őfelsége? - kérdé a herceg.

Valami különös gúny játszadozott a bajusztalan ajka körül, ami sehogy se tetszett Bibóknak.

- Mert én nagyon szeretem őfelségét - felelte, szemeit a szép freskókkal ellátott mennyezetre vetve föl.

- Úgy? Hm. No, úgyis jól van. Hát nézze csak, őfelsége itt küldi magának a följelentésért ezt a zacskó aranyat és itt vannak az iratai is.

Az iratokon kívül egy zöld selyemzacskót emelt fel az íróasztaláról és intett az egyik alabárdosnak, hogy adja át, mert mindég két alabárdos állt az ajtónál, ha úgynevezett kis embereket fogadott s azokkal mindig nagy távolságból beszélgetett; nem bátorsághiányból, de a nádori méltóság kedvéért.

Bibók átvette a zacskót, meghajtotta magát s aközben latolgatta, méregette a zacskót és nagyon könnyűnek találta.

- Kegyelmes herceg - mondá vakmerőn előrelépve -, én egyebet kértem őfelségétől. Én most az állásomat is elvesztettem, hogy neki szolgálatot tehessek.

- Igen, van itt szó őfelsége legmagasabb parancsában egyébről is, és én azt most kiszolgáltatom.

Bibók arca kigömbölyödött, apró szemei szikráztak az örömtől.

- Ezennel kinevezem a kancelláriához kályhafűtőnek - szólt a nádorispán -, s ezt azzal indokolom, hogy a kend legújabb pályafutása egy kályhalyukból veszi kiindulását.

Bibók mosolyra görbítette a száját.

- A kegyelmes úr tréfálni méltóztatik velem, szegény szolgájával.

- Canis mater! Én sohasem szoktam tréfálni olyan emberekkel, mint te. És még nem is végeztem, mivelhogy még tizenkét botot is fogsz kapni, s ezt azzal indokolom, mert a parancs szerint el kellett volna fogni Görgey Jánost, de ezt elmulasztotta kend. Mondtam.

Bibók fölszisszent, mint a kígyó, ha rálépnek.

- Protestálok, kegyelmes uram! Én nemesember vagyok.

- Ha protestál, akkor még megtoldatik a büntetés hat bottal. A nemesember nem szokott ládákat fölfeszíteni és kályhalyukakban spionkodni. Küldjétek be az udvarbírót.

- Elmegyek magához a királyhoz.

- Ez is hat pálca. Félek, nagyon sokra találod vinni, atyámfia. Azért most már eredj ki.

Nem volt itt semmi mentség. A fraknói várudvar kellős közepén ráverték a huszonnégy kemény pálcákat, s rettenetesen dühöngve, átkozódva fölfogadta, hogy mindezért bosszút áll a hatalmas nádoron (nevettek a lakájok, hogy minek köhög a bolha, mikor nincsen tüdeje), s térdig koptassa bár a lábát, de bejut a császár elé és számon kéri a violenciát, amit egy nemesemberen a helyettese elkövetett.Persze, hiába ment Bécsbe, be nem juthatott Lipót elé. Rossz, durva, bizalmatlanságot keltő arca volt, s az aranybullának ama bizonyos záradékán rég átszaladt az idő. Azaz, hogy mégse ment hiába Bécsbe, mert megismerkedett ott Ljubomirsky lengyel sztarosztával, ki a császárvárosban időzött. Egy kocsmai mulatozásnál verekedés támadt a sztaroszta és a szomszéd asztalnál iddogáló három morva úr közt. Bibók, ki csak annyit tudott, hogy a sztaroszta a lengyel Szepességről, Béláról való, az ő csodálatos szimatjával melléje állott s fölragadván egy széket, elverte és kiverte vele a morvákat. A sztaroszta hálás volt, szolgálatába fogadta Bibókot és mindenben segítette; a királynál audienciát kieszközölni nem volt ugyan elég ereje, de a mindenható kancellárnál kivitte, hogy fogadná és meghallgatná Bibókot.A finom modorú államférfi megértvén a circumstantiákat, sajnálkozó arcot vágott.

- Bizony nem segíthetek, édes lelkem. Amit kapott, azt le nem vehetem önről, de még őfelsége se veheti le. A nádorispán nagyúr, annak mi nem tehetünk semmit. Azonfelül jól megítélve a dolgot, neki némi igaza is van és nem lehetetlen, hogy őfelsége ehhez a nézethez hajolna, ha neki előhoznám, mert önnek csakugyan el kellett volna fognia azt a bizonyos Görgey Jánost.

- De hiszen akkor nem jelenthettem volna oly gyorsan őfelségének a betörés veszedelmét.

- Nem lett volna baj, ha nem jelenti - jegyzé meg a kancellár bágyadt mosollyal. - Rákóczi anélkül éppen úgy bejött volna, ahogy most bejön. Mire való tudni, hogy útban van, ha úgyse akadályozhatjuk meg? De ha ön ahelyett elfogja Görgey Jánost, akkor Rákóczi nem jöhetett volna be Görgey Jánossal, csak Görgey János nélkül.

Ez annyira egyszerű és igaz volt, hogy megzavarta a kalandort.

- Hát igen, belátom, el kellett volna fogni - motyogta inkább önmagának -, de nemesembert megbotoztatni, ez borzasztó... Vagy van nemesi jog, vagy nincs, de ez így nem maradhat.

A kancellár a vállát vonogatta és idegesen kezdett babrálni az allonge parókáján (mely minden hosszúkás arcot a XIV. Lajoséhoz tett hasonlatossá), az pedig meg volt mondva Bibóknak az előszobában, hogy a parókababrálás az audiencia végét jelenti.

- Ami pedig Görgey Jánost illeti - folytatta, szokott hencegésébe esve -, akkor fogom el, amikor nekem tetszik.

- No, ez már beszéd - kiáltott fel a kancellár élénken. - Ezt szívesen hallom. Hát fogja el azt a Görgey Jánost és akkor én kezeskedem fényes elégtételről a megtörtént sérelemért.

Ezzel a sovány eredménnyel hagyta el Bibók Bécset új gazdájával, a sztarosztával, kinek bélai udvarában megragadt, ahogy ma mondanák: »lengyelnek«. Egyszer pajtása volt az úrnak, akivel együtt devernált, máskor szolgája, akit lepocskondiázott a többi cselédek előtt; körülírt fizetése nem volt. Egyszer hopp, máskor kopp. Se körülírt foglalkozása; a lovait trenírozta, megverekedett érte, ha a körülmények úgy hozták magukkal, menyecskéket kerített neki, ha a sztaroszta szeme megbotlott az ilyesmin, tisztította a puskáit, pipaszárait, leitta és mulattatta vendégeit s mindezek fejében a rendes fizetés helyett szólíthatta a sztarosztát »per tu« is, ha látta, hogy jó hangulatban van. Csakis ezzel a csábító kedvezménnyel volt eltűrhető az állás a szeszélyes Ljubomirsky mellett.

Hanem azért tűkön ült Bibók mégis. Az áthangzó csatazaj nem hagyta nyugodni. A hírek, hogy Rákóczi miként nyomul előre, itt is, ott is megverte a németet, ez is, az is hozzája csatlakozott, már Erdély is az övé, már a Dunántúl is fordul, lázas izgatottságban tartották. A háborúskodás akkoriban még élvezetszámba ment, akár a vadászat, halászat vagy másféle sport. Öreg magyar urak, akik a csizmájukat se bírták már felhúzni, nemhogy verekedni tudtak volna, odacsatlakoztak a táborokhoz és megosztották a nélkülözéseket és kalandokat. Ezek a hadi »kibicek« nem nagyon használtak az ügynek, inkább alkalmatlanok, mert láb alatt vannak, sok poggyásszal járnak, sokat fecsegnek, okoskodnak s ezzel megrontják a többit is, lazítván a fegyelmet s nehezítvén sok retyerutyájukkal a csapatok gyorsabb mozgását. De hasztalan, nem lehet tőlük szabadulni. Voltaképpen egy kis »kaszinózás« az nekik. A tábortüzeknél elfogyasztott birkatokányok, a kombinációk, tervek, aspektusok, csintalan anekdoták, egy kis akvirált borocskával leöntve, a nemesi élet legfölségesebb fűszerét képezték.

Csoda-e, ha Bibók a maga kalandor természetével, nyugtalan, forró vérével elolthatatlan szenvedéllyel vágyott oda, hol pöffeszkedni, zsákmányolni és erőszakoskodni lehetett? De hogy menjen? A császáriak, ahol *igazi* katonai rangot vélt kapni a följelentésért, cudarul bántak vele. Most is a fogát csikorgatta, ha a palatinus eljárása jutott eszébe, különösen a kályhafűtőség. Azt annyira szégyenlette, hogy Ljubomirskynak se panaszolta el. A császáriakhoz tehát nem mehet. A kurucokhoz még kevésbé. A labancokkal legalább leszámolt. De a kurucok még vele nem számoltak le. Ha Görgőre megy, ott Görgey Pál fogja fülön, ha a katonák közé áll, ott mindenütt akadhat valaki, aki leleplezheti, hogy az Esze Tamás ládáiba bekukkantott, hogy a kályhalyukból kihallgatta a terveket, elárulta az alispánnak, s ez még nem elég, elhagyta a csapatot s ment a hírrel a palatinushoz.

Szóval Bibók nem mozdulhatott sehova és a Tantalus kínjait érezte Bélán. Ha legalább nem hallott volna a csatákról. De itt mindenki azokról beszélt. Hiszen ez még a közös anya teste, azért, hogy érzéketlen. (Voltaképpen nem is a testrészt ütötte volt meg annak idején a guta, hanem csak a Zsigmond király erszényét.) Kereskedők folyton átjártak, menekülők is jöttek, kiket a labancok vagy a kurucok fölperzseltek. Ez biztonságos területnek látszott. Csínytevő katonák ide szöktek a lengyel részbe a büntetés elől. Minden hír megérkezett. Különösen a nagyjelentőségű hírt nem kellett kocsira ültetni; átrepült valahogy. De az apró semmiségek is átszivárogtak. Minden hónapban egyszer itt hált meg »A holdvilágra ugató kutyá«-nál a lőcsei Molitorisz-kocsi, s annak az utasai vagy a kocsisa, ellenőre (félévenként maga Klebe apó) a szűkebb pátria nevezetesebb eseményeit is elbeszélték. Bibók ilyenkor velök töltötte az estét és mindent kikérdezett, különösen ha Klebét megkaphatta: Mi újság Lőcsén? Ki halt meg? Ki ment férjhez? Kivel tart a város? Klebe nagy koponya volt, mindenről bírt tájékozással, a tanács belső dolgairól, a vármegye praktikáiról.

- Fekete posztóban járnak-e még?

- Bizony még mindég ott tartunk.

- Ki mostan a bíró Lőcsén?

- Még mindig Nustkorb uram.

- Úgy látszik, léha ember, semmit se akar csinálni.

- Csinálna az, de nem tud.

- Görgeynek persze egy hajaszála se görbült még meg?

- Kutya baja.

- Tehát még mindig nem volt azóta Lőcsén?

- De volt - nevetett Klebe -, mint kísértet. Különben bolond eset. A megboldogult Kramler bíró, Isten nyugosztalja, a templom falánál van eltemetve. Plech apó, a sekrestyés, egy éjjel arratájt őgyelgett, nem tudom már, mi dologban, mikor észreveszi a holdvilágnál, hogy a Kramler uram sírja szétnyílik, olyanformán, azt mondja, mint a Blom Miklós kétfelé eresztős kocsija, s kilép belőle egy alak. Rémülten odanéz, a hold éppen ráveti világát, és hát nem a bíró lépett ki a sírból, vagyis hogy a bíró, hanem a Görgey Pál képiben... Járása, tartása, alakja hogy szakasztott Görgeyé, ha hinni lehet Plech apónak, aki természetesen elszaladt, vacogó fogakkal.

- Álmodott a vén füles.

- Én is azt mondanám, de Zernyeczky éjiőr ugyancsak felismerte Görgeyt, aki a katedrálétől jött, s nyomában lépkedett, a kísértet a Mauks-háznál besuttyant a Só utcába, az őr utána, a lélek szaladásnak indul, az őr is szalad, végre a bástyához ér a lélek és áthagyítja magát a falon, az őr bátor ember, utána kap, de csak a köpenyege marad kezében...

- Bolondság.

- Persze bolondság, de roppant komplikált bolondság, mert a kezében maradt sötétszürke köpönyeget Grodkovszky úr, a várnagy, felismeri reggel az alispánénak, hogy úgymond Steféczi szabó varrta. Elviszik Steféczihez, felösmeri, hogy ő varrta, mégpedig Görgey alispánnak. Ezt tessék aztán megfaggyúzni!

- Hát a sírt nem nézték meg?

- Dehogynem. Természetesen nem volt megnyitva, hanem szépen begyepesedve. Egypár megszáradt erdei virág volt rajta.

- Mikor volt ez?

- Körülbelül most egy esztendeje.

Béla városában a sztaroszta csak afféle *hivatalnok úr* volt, aki elég sok hatalommal rendelkezett, és azt respektálták is, de egy valódi nagyúr is lakott Bélán, báró Palocsay. Minden az övé volt körös-körül, háromnapi járásnyira. S azonfelül rokonságban állt az összes magyar arisztokráciával. Károlyi Sándornak, a kuruc generálisnak sógora. Rokona volt egykor István lengyel királynak. Most már ugyan más dinasztia van, de minthogy a törzsvendég akkor is az marad valami fogadóban, ha a firma változott, a Palocsay-család ma is a rezidenciába száll, ha a királyi székvárosba jut. Még ott is nagy szívélyességgel fogadják az öreg királyék, királygyerekek: Ki jön itt? Ki van itt? A Palocsay bátyika van itt?

De biz ő nemigen megy a királyi székvárosokba sohasem, mert nincs pénze. Hol venné? Pénze csak a lumpnak van, aki elherdálja, amit a föld ad neki, ahelyett, hogy a cselédjeivel megegye, vagy a gazembernek, aki különböző módokon kiszedi a többi becsületes emberek zsebéből.

Palocsay sohase adott el semmit. Ha a gyapját, gabonáját kérték a kereskedők, rendesen alkudozásokba bocsátkozott velök, de soha megegyezni nem tudott, vagy ha mégis egyszer-kétszer megadták neki a követelt árt, mikor már éppen parolát kellett volna csapni, egy óvatos fordulattal mindent visszaszítt: »Ha magának megéri, nekem is megéri«, és a gabona maradt a magtárakban, hogy ott zsizsikesedjék meg. Ökrei, tehenei, juhai úgyszólván természetes halállal, végelgyengülésben pusztultak ki a világból, s bőreik se jutottak el rendeltetési céljukhoz, mert hisz azok is annyit értek neki, mint másoknak, és otthon penészedtek a padlásokon.Magyar ember lévén s egyszerű, cinikus természetű, semmivel nem foglalkozott; az uradalmait kezelték a tisztjei, úgy ahogy kezelték, a fehér ruháját egy távoli rokona, Vitnyédiné gondozta, ebédre, vacsorára átjött »A holdat ugató kutyá«-hoz. Az ő kocsmája lévén, ebben ütötte fel a tanyáját s minthogy az utasok többnyire Magyarországból kerekedtek ki, itt volt ő otthon, a hozzátartozói közt, itt élte magyar mágnási életét, piros uniformisos udvari cigánybandájával, játszatván a búsongó magyar dalokat »az Imriske idejéből«, mialatt a keménymagos levesképét szörpölgette, mert már nagyon öreg volt. Többnyire kontóra evett-ivott az »Ugató kutyá«-nál, a fényes Palocsay-kastélyban csak magoknak főztek a szakácsok, kukták és lakájok, ő legfeljebb hálni járt oda éjszakára.

Hanem hát nem volt az rossz, hogy a Palocsay-granáriumok tele voltak ki tudja hány éves zabbal, rozzsal, mert különös gazdálkodás indul meg itt Magyarországon, a nemzeti harag egy-egy felvillanása idejében. A harang megáll a toronyban s miután eddig a halottakat siratta, lejön őket szaporítani ágyú alakjában. A fehér abrosz a szántó-vető ember nyakában, melyből a vetőmagot szórja, leszalad a hadisátor felállításához falnak, a kaszapengéből kard lesz... megfordul a világ, nem lóherét vetünk, se rozsot, hanem vért, mert szabadságot akarunk aratni... Így lőn aztán, hogy a lőcsei szenátus füleit kellemesen csiklandoztatta meg a hír a bélai tele magazinokról, s nyomban kiküldé a legfiatalabb és a legidősebb szenátort, Fabricius Antalt és Mostel Ambrust Bélára, éj-napot nem pihenve, bocsátkozzanak érintkezésbe az öreg báró Palocsayval a gabonanemű megvétele iránt, mert egy téli ostromra Lőcse a legjobb esetben el lehet készülve, ha többre nem, s alighanem bekövetkezik egy időpont, amikor a bélai granáriumok tartalma többet fog megérni Lőcse városának, mint Palocsay bárónak.

A követek megérkezének, a báró azonban hallani sem akart a gabona eladásáról, még össze is szidta a szép őszhajú Mostel bácsit.

- Azt hiszik kegyelmetek, hogy én loptam a gabonát, hogy ilyenkor pocsékolom el, mikor sehol sincs, holott akkor vissza tudtam magam tartani, mikor az egész világ turkált benne. Ami megvan, maradjon. Ki tudja, mikor jönnek és meddig tartanak a bibliai sovány esztendők. Amennyit ér a gabona kegyelmeteknek, annyit nekem is megér, punktum.

- No, az ellen pedig tiltakozom, mert az nem igaz - kiáltá a fiatal szenátor élénken, amitől nagy szemeket meresztett Palocsay. - Míg a nagyságos báró úr itt legfeljebb a hasát növeszti, azalatt abból a gabonából akarjuk mi kiteleltetni Rákóczi Ferenc őméltóságának hadait, akik előtt most november 16-án megnyitottuk a kapuinkat, s akik a közös hazáért készek elvérzeni a bástyákon, azért a közös anyáért, mely a nagyságos bárót ajnározta a legjobban, mert a legnagyobb darab részt neki hasította ki a szívéből...

Hévvel ejtette ki e szavakat Fabricius, korholta is a bozontos szemöldökeivel Mostel: »Ejnye Tóni, Tóni«, de Palocsay nevetni kezdett és odaintette Ferencsiket, a korcsmárost:

- Hallja, Ferencsik! Mit mond ez a fiatalúr. Hogy én csak a hasamat nevelem itt. Hát talán igaza van. Mondhatom, goromba ember, megmondta a szemembe. Mi is a neve, humillime?

- Fabricius.

- Hát mit adna, rogo, a gabonámért? Halljunk szót.

- A nagyságos úrtól várjuk az első szót.

- No jó - szólt az öreg. - Hát hogy senki se csalódjék, átengedem a magot Lőcse városának, ugyanannyi és ugyanolyan magért, amennyit és aminőt elvitt a bélai magazinokból.

- Top - mondá az ifjabb szenátor, a főúr tenyerébe csapva.

- Azaz, megálljunk csak - szólt a báró, kezét óvón fölemelve -, még nem végeztem be. A hat első magazinban a kastély mögött búza van, a legfinomabb vetőmag, olyan, mint a bánsági, mindeniken rajta van a Mária képe. Erre nézve azt kötöm ki, hogy a visszaadotton is rajta legyen a Mária-kép!

- Mi az? - kérdé Fabricius elgondolkozva. Mostelre nézett elsősorban. Annak az arcán kóválygott valami tudásféle. Mintha már hallott volna ilyesvalamit.

- Hát nem tudják, mi a Mária-kép a búzán? - nevetett a báró. - Ilyenek a városi emberek. Hallja, Ferencsik, nem hallottak a Mária-képről a búzaszemen. Igazán érdekes. Szaladjon csak Ferencsik, kérjen egy marékkal valamelyik tiszttől, de itt legyen az egyik lába.

A két lőcsei úr összenézett, szemintéseik, dörmögéseik által néma értekezletet tartottak egymás közt, amelyben megállapíták, hogy az öreg báróval ilyen komplikált formájú megegyezés mellőzendő, ettől minden kitelik, nini, már most is valami *katolikus búzát* követel rajtuk.

A *katolikus búza* szót, bármily halkan súgta is Fabricius, rögtön meghallotta, s az is tetszett neki.

- Hahaha! A katolikus búza? No, ilyet még Kollonich se tudna kigondolni, nemhogy én. Hát ne mondjuk Mária-képnek, ha az urak félnek tőle. Mondjuk, hogy az ép és egészséges magyar búzaszemen valami olyan van a felső tövénél, mintha meg volna billogozva... Hiszen majd mindjárt meglátják. S mi öreg gazdák azt tartjuk, hogy vetőmagnak csak ez alkalmas.

- Hiszen mind helyes ez, nagyságos báró uram, de minden helyzet közt legjobb a tiszta helyzet - jegyzé meg Mostel. - Mint öreg ember, ezt tanultam a régi rómaiaktól is: »clara pacta boni amici«, sőt még saját magamtól is. Legjobb azért a készpénz: »viszem - nesze«.

- Persze-persze - vitatkozott a báró -, csakhogy én meg olyan öreg ember vagyok, aki nemcsak a jót tanultam meg a rómaiaktól és saját felebarátaimtól, de a rosszat is. Én ugyanis csúnya fösvény ember vagyok és amellett irigy természetű. Ha én akármennyiért adnám el a gabonámat, az a gondolat kínozna, hogy hátha többet is megadtak volna érte, s emiatt nem tudnék aludni. S mitől jó az kegyelmeteknek, ha én nem alszom? Azonfelül elöntene a sárgaság is, mert ha nekem Lőcse most készpénzzel fizetne, akkor azt bizonyosan Quendeltől kérné kölcsön, márpedig mért hízzék Quendel az én búzámon?

Ezalatt meghozta Ferencsik nagy lihegve az egy marék búzát. A két szenátor érdeklődve nézegette, hogy a búzaszemen, amelyik végénél a legkésőbben vált el a toklászától, egy domború kör van kihasadva, melyből a sejtelem könnyed játékkal kiépíti a Mária képét.

- Miképp vállaljunk mi el oly föltételt, hogy a visszaadott búza minden szemén rajta lesz ez a jel?

- Hát nincs rajta minden szemen?

- De igenis rajta van, de...

- Akkor iszen nem nagy mesterség visszaadni - biztatta őket a báró.

- De hátha megkövetelné a méltóságos báró úr vagy az utódja a tanácstól, hogy minden szemet külön-külön adjon át, az említett jelkép konstatálása mellett?

- Az bizony hosszú munka volna, de nekem is, vagy az utódomnak is külön-külön kellene átvennie minden szemet. S a tanács akkor akár sohase adná vissza az egészet, mert eltartana vagy száz esztendeig.

Nehéz akaratú ember volt az öreg, forgatták így, forgatták úgy, bebizonyították neki, hogy ez is, az is ostobaság, inkább hagyta magán száradni, de nem engedett, minthogy pedig rá voltak szorulva, hát mégis megkötötték vele az írást, hogy ugyanannyi, ugyanoly minőségű gabonát kénytelen visszaszállítani Lőcse városa in natura báró Palocsay Lászlónak, amennyit most tőle átvett.

Ebben pedig az volt az öreg báró politikája, hogy ő mindennap kaphatott (érezte a körmei virágzásán, vagy a fülcimpája viszketésén) egy kellemetes Handbilletet vagy Krakkóból, vagy Bécsből, vagy Sárospatakról, hogy azt a kis gabonáját ne restelkedjék illendő ellenszolgáltatás mellett a nemes cél érdekében X-nek vagy Y-nak (itt egy generális név következik) átadni, s akkor ütheti bottal a helyét, mert az ellenszolgáltatás emlékéül X-nek vagy Y-nak egy kvietanciája marad háborús emlékei között. Lesz tehát egy hadakozó fél, aki egy kvietanciával fizet - de lesz egy másik hadakozó fél, aki ezért megneheztel, az, amelyik nem kapja és ez is megfizet a maga módja szerint; sokkal okosabb az effajta eleséget egy indifferens jó kulcsos városnak eladni, mely a háború után is együtt marad, de pénzt attól se való elfogadni, mert a háborúviseléstől legelsőnek a józan ész betegszik meg, legutolsónak a pénz.

»A holdra ugató kutya« sohase élt olyan vidám napokat, mint télen, míg a szállítás tartott. Ferencsik uram ekkor kezdte gyűjteni a nagy emeletes háza alapját. Bibókra is mulatságos napok virradtak. Mindig volt az ivóban tíz-húsz lőcsei ember, akik szívesen elbeszélgettek vele itt messze idegenben, otthoni dolgokról, a jó piros borocska mellett.

részlet Mikszáth Kálmán

XX. Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Verseny

2010. november 06. szombat,

A Csemadok Országos Tanácsa megbízásából a Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Versenyének főszervezőjeként a Csemadok Rimaszombati Területi Választmánya, a Csemadok Művelődési Intézete társrendezőivel a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségével, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségével, Rimaszombat város Önkormányzatával,

a Rimaszombati Városi Kulturális Központtal, a Rimaszombati Gömör-Kishonti Népművelési Központtal közösen meghirdetik a XX. Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Versenyt.

A versenyben az alábbi kategóriák találhatóak:

I. kategória: az alapiskolák 1-3.évfolyamai

II. kategória: az alapiskolák 4-6. évfolyamai

III. kategória: az alapiskolák 7-9. évfolyamai / a 8-éves gimnáziumok 3-4-5. évfolyamai

IV. kategória: középiskolások / a 4 éves gymnáziumok, szakközépiskolák, a 8-éves gimnáziumok 6-7-8. évf.

V. kategória: egyetemisták, felnőttek (korhatár nélkül)

VI. kategória: énekelt versek, 12 éves kortól egyénileg vagy csoportokban

VII. kategória: lírai színpad, versszínház (korhatár nélkül)

A VII. kategória, versszínpadi összeállítások (lírai színpad) új kategóriának létrehozásával szeretnének lehetőséget teremteni a szerkesztett versműsorok újabb térnyeréséhez a szervezők. Lényege, hogy színpadi eszközökkel többszereplős színpadi produkció létrehozása, amely elsősorban a líra alkotásait használja alapanyagul. Nem hagyományos verskórusokra, hanem a pódium számos lehetőségét kihasználó színpadi eszközökkel is élő összeállításokra gondolnak. A „versszínpadi előadás“ egy lírai mű (vers, verses próza), vagy több lírai mű dramaturgiailag átgondolt színházi elemekkel történő feldolgozása. Nem az irodalmi mű mondandójának egyszerű tolmácsolása a célja, hanem annak színpadi megjelenítése, esetleg továbbgondolása. A versszínpadi előadás eszköztárában az irodalmi szövegen túl, s azzal arányosan jelen van (lehet) a zene, a mozgás, a tánc és más látványelemek is. Javasolt időtartam: maximum 30 perc.

Osztály, -iskolai versenyek megrendezésének határideje: 2011. január 22.

Egyetemi, körzeti- és járási versenyek: 2011. február 28.

Országos elődöntők: 2011. március 21-26., időpontok, helyszínek:

2011. március 21., Szenc

2011. március 22., Léva

2011. március 23., Pered

2011. március 24., Nagykürtös

2011. március 25., Kassa város

Országos döntő: 2011. április 28-29-30., Rimaszombat

A jelentkezés a versenyszabályzat mellékletét képező jelentkezési lapon, vagy az elektronikus jelentkezési lapon történik, amely kitölthető a www.csemadok.sk honlapon, a Tompa Mihály Országos Vers- és Prózamondó Verseny menüben.

Felvidék Ma

Kárpáti Harsona
szerkesztoseg@karpatiharsona.info

Harc

(Válasz Szentmihályi Szabó Péternek,
a „Térdre magyar!” írójának)

Lehetnék vidám büszke is talán
mert ilyen áldott csodás a hazám
Enyém Budapest enyém a Tisza
minden árva rög falu és tanya
a sok tarka rét erdő és berek
templomok gyárak barlangok vizek
kincses Erdély s a zordon Felvidék
ahol még zengnek bús magyar igék
Hazám szívébe tart minden utam
mérem az időt s nézem hogy rohan
Nincsen bár semmim mégis úr vagyok
százszor gazdagabb mint a gazdagok
Lelkemben zsongnak porló őseim
vezetnek óvnak s írják verseim
Játszom a széllel csillagot szedek
körültáncolnak baráti szívek
A lenti sárból fölfelé török
csupán a fény vonz csak ami örök

Így élek néha máskor bús vagyok
mert szenvedő népemre gondolok
Fojtogat mar a tömérdek panasz
s érzem hogy nincs rá semmilyen vigasz
Minden nap új veszedelmet hoz ránk
kínlódik nyög egész Magyarország
Fejünk fölül eladják a házat
kiröhögnek durván megaláznak
A világban hitelünket rontják
bemocskolnak jövőnket rabolják
Nem sajnálnak nem kímélnek senkit
szeretnének legyűrni mindenkit
Ki próbálnak semmizni bennünket
el óhajtják foglalni földünket
Nemzetközivé kívánnak tenni
ki akarnak hazánkból kergetni

Így tervezik ám aligha jó így
Ez a vidék mindig magyar lesz itt
Bármit tesznek bárhogy mesterkednek
sose tudnak eltiporni minket
Fölkészülünk minden vad veszélyre
nem esünk a gazok előtt térdre
Nem hátrálunk Fölvesszük a harcot
Nem viselünk el már több kudarcot
Isten velünk van Együtt küzd velünk

Legyőzöttekből győztesek leszünk

Győzni fogunk

(Harci induló 1956 ötvenedik évfordulójára)

Zord vihar dúl remeg a föld
jég veri a magyar mezőt
Az aranyló búzaszemek
érett gyöngye sárba pereg
Kertünkben a liliomot
megfojtják a hitvány gyomok
Termőfáink elsorvadnak
gyümölcseink megrohadnak
Megmérgezve folyónk tavunk
a kíntól majd' megfulladunk
Hős nemzetünk megtört beteg
ki szól érte ki menti meg
Virágzik a lopás csalás
a hazugság és besúgás
Gyermekeink nem születnek
falvaink kiüresednek
Tengődünk csak nem is élünk
félő hogy végleg elvérzünk
Mért kellene sírba mennünk
s miért békében elvesznünk

Nem tűrhetjük a rombolást
állítsuk meg a pusztulást
Kiáltsunk egy szörnyű nagyot
söpörjük el a zsarnokot
Tépjük szét a rabláncokat
döntsük le a bálványokat
Kötözzük be népünk sebét
s tegyük jobbá az életét
Ma még kivert senkik vagyunk
de nő erőnk s akaratunk
Égig lobog bennünk a láng
fényes hajnal virrad reánk
Kitárjuk mind karunk szívünk
állj közénk és harcolj velünk
Jöhet bármi veszedelem
csak a hazánk szabad legyen
Vegyük vissza ősi jussunk
ellenségtől meg ne fussunk

Ha vállaljuk a küzdelmet
az Isten is megvéd minket
Mindenképpen győzni fogunk
s holtunkból is föltámadunk
Kárpátország árva népe
jogot nyert az üdvösségre

Siklósi András

A Csoma-gyűjtemény

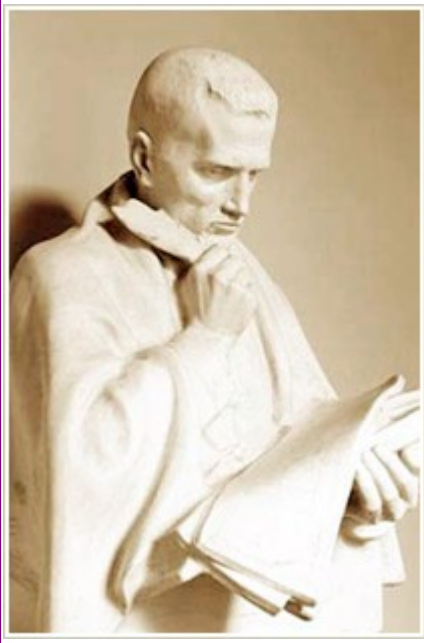

Kőrösi Csoma Sándor (Holló Barnabás szobra)

Kőrösi Csoma Sándornak (1784–1842), a tibetisztika alapítójának tibeti kéziratai és fanyomatai 1885-ben kerültek Csoma életrajzírójának, Duka Tivadarnak (1825–1908) köszönhetően a Magyar Tudományos Akadémiára. Ezeket a műveket Csoma 1839-ben ajándékozta S. C. Malannak (1812–1894), a Bengáli Ázsiai Társaság akkori titkárának, aki Duka kérésére annotálta, majd elküldte a 40 tételből álló Csoma-könyvtárat az Akadémiának. Az anyagot először Ligeti Lajos ismertette a *Tou'ng Pao* című folyóiratban 1933-ban megjelent cikkében, kifejtve, hogy a 40 tétel valójában 36 könyvet jelöl. 1942-ben Nagy Lajos Gyula, a gyűjtemény első katalógusának készítője ehhez még két tételt sorolt. Terjék József, a tibeti kéziratok akkori kurátora 1976-ban megjelent *Kőrösi Csoma dokumentumok* az *Akadémiai Könyvtár gyűjteményeiben* című munkájában részletes elemzést ad a művekről. Formai alapon két részre osztja a kis gyűjteményt: a legfontosabbak az ún. *Alexander-könyvek*, amelyeket tudós lámák írtak Csoma kérdéseire válaszolva, a többi vásárlás és másoltatás útján került birtokába.

Tematikailag a Csoma-könyvtár darabjai a tibeti irodalom számos területét érintik: egyaránt találhatunk közöttük buddhista filozófiával, tantrával, nyelvészettel, költészettel, időszámítással és vallástörténettel foglalkozó műveket. A Csoma-gyűjtemény másik részét Kőrösi Csoma Sándor művei, levelezése, illetve az életére és munkásságára vonatkozó levelezések és újságkivágatok képezik. Ennek alapját szintén Duka Tivadar adományai teremtették meg, de napjainkban is folyamatosan bővül. 2006-ban a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával megtörtént Kőrösi Csoma Sándor és Duka Tivadar hagyatékának elektronikus feldolgozása, melynek révén a kéziratok és könyvek az ALEPH katalógusában (adatbázis váltással: Régi könyvek – Ritka könyvek, illetve Keleti Gyűjtemény kéziratai alkönyvtárakban) is kereshetőkké váltak. Kőrösi Csoma Sándor és az MTAK Keleti Gyűjteményében található hagyatéka a Könyvtár digitális gyűjteményében is megtalálható.

Kőrösi Csoma Sándor síremléke Dardzsilingben. Olajfestmény Széchenyi István soraival. (MTAK Kézirattár, K 211)

A kis Csoma-gyűjtemény képezi az alapját a Keleti Gyűjtemény mára legnagyobb számú, mintegy 6 000 műből álló tibeti kézirat- és fanyomat-gyűjteményének. A hatalmas gyűjtemény katalógusát Orosz Gergely készítette el.

Csoma síremlékének képe a Széchenyi-hagyatékból. A körfelirat szövege:

"Egy szegény árva magyar, pénz és taps nélkül, de elszánt kitartó hazafiságtól lelkesítve ... bölcsőjét kereste a Magyarnak, és végre összeroskadt fáradalmai alatt. Vegyetek példát, hazánk nagyjai és gazdagjai, egy árva fiún, és legyetek hű magyarok tettel, nem puszta szóval, áldozati készséggel és nem olcsó fitogtatással."

Az UNESCO Világemlékezet listájára 2009-ben bejegyzett gyűjtemény

mtak.hu/index.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Memory of the World

A huszonhatodik év

Szabó Lőrinc az 1920-as évek elején ismerkedett meg Vékes Ödönné Korzáti Erzsébettel; a fiatalasszony a költő feleségének munkatársa és barátnője volt, és kettőjük bizalmas viszonya, közelsége alapozta meg hármójuk végzetes, súlyos érzelmekkel átszőtt kapcsolatát. Szabó Lőrinc és Korzáti Erzsébet szerelme valamikor 1923-24 között indult - és csak az asszony tragikus halálával fejeződött be, amikor 25 évnyi bűnös viszony után Korzáti Erzsébet önkezével vetett véget életének. Szabó Lőrinc alábbi, megtört hangú levele ezt az időszakot idézi fel.

Kedves [Hüvös] Magda és Gyula!

Valahonnan biztosan tudjátok már a dolgot. Bandiéktól írok. Sokszor beszéltünk róla, hogy meg kell írni; de Bandinak nem volt lelki ereje hozzá. A címeteket – címüket – én kerestem elő, már régen. Ma, talán minden különösebb, új ok nélkül, nagyon rosszul éreztem magamat, s feljöttem ide a hegyre, magam sem tudom, miért. Jólesik itt lennem. A falon Erzsike képe, olaj; tavaly decemberből. Itt minden rá emlékeztet; s itt vannak a fiatalok, itt a két unoka. Az egyik szobát, az emeletit szinte csak az ő bútorai töltik be. De még mindig nem mondtam meg, hogy mi történt. Erzsike most február közepén idegösszeroppanást kapott, és 12-én, egy vasárnapra virradó éjszakán, öngyilkos lett, meghalt. Előzetesen legalább két hónapon át készült titokban a tettére. A végzetes napokban sorra eltávolított mindenkit a környezetéből, Máday dr.-t, engem, Bandit, a személyzetet. Reggel a konyhában találták, matrácokon, kinyújtózva; luminállal kábíthatta el magát, s a gáz végzett vele. Amióta ismerem, sokszor – vagy mondjuk: többször – sikerült kikerülni, átlépnie ugyanezt a szakadékot. Most nem. Mindezt de nagyon sokat átbeszéltük azóta, de sokszor elsírtam! Érzéseimről nem akarok most és így beszélni, postán. Borzasztó volt, ma is az. A Farkasréten temettük, 16-án, csütörtökön. A boncolást mellőzték. Már szép sírja van, terméskövekből építve; virágok, kereszt; két kis rózsafa a fejnél. Sokat vagyok kint nála. Megírom azt is, hogy otthon, nálam, nagyon megrendülten fogadták a hírt; feleségemmel sokat beszélünk róla, Erzsikéről, azazhogy Bözsiről (ő még így ismerte), s úgy látom, Klára most már egészen másképp nézi ezt a 25 éves szerelmet, mint eddig: teljesen alkalmazkodni igyekszik hozzám ebben az ügyben. Örülök neki. Isten ments, hogy újabb tragédia történjen! Erzsikéről azóta sokat írtam, azt hiszem, legszebb dolgait az életemnek; egyszer majd csak tér nyílik effajta individuális témáknak is. Sokat dolgozom, persze csak fordításokat, egy 550 darabból összeállított ilyen könyvem most jelent meg; ami saját mű, az privát tevékenység csupán. Lehet, hogy az idén is sikerül nyaralnom, barátoknál, a Balatonon, Somogyban stb. Ha adódik valami, kérem, írjanak – írjatok – akár közvetlenül (II. Volkmann u. 8.), akár Bandiékon át. Nagy hálával, szeretettel gondolok barátságotokra. Kezét csókolom, Magda! Minden jót, Gyuszi! Ölel igaz híved:

Lőrinc

[http://irodalmiakademia.hu]

Tatay Sándor író 100 éve született

Száz éve, 1910. május 6-án született Bakonytamásiban Tatay Sándor Kossuth-díjas író, a Ház a sziklák alatt és A Simeon család szerzője. Ősei a reformáció koráig visszamenően evangélikus lelkészek voltak, szülei őt is annak szánták. Az érettségi után – noha előbb tornász, majd lélekbúvár akart lenni – a soproni teológiára küldték tanulni. Előtte egy magtermelő szövetkezetben dolgozott, itt szerzett tapasztalataiból született meg 1931-ben első regénye, a parasztság mindennapi küzdelmeit ábrázoló Az eke.A teológián – noha érdekelték az előadások és alapjában véve jól érezte magát – nem igazán találta helyét, s hitét sem érezte elég erősnek a lelkészi hivatáshoz. Három év után hátat fordított az intézménynek, s európai vándorútra indult: Bécs, München, Barcelona voltak útjának állomásai, volt mosogató, grafológus és teherszállító. Hazatérve a pécsi bölcsészkarra iratkozott be, s mivel már több novellája is megjelent, lassan megérett benne az elhatározás, hogy író lesz.Pestre költözött, könyvekkel ügynökölt, matematika órákat adott, kapcsolatba került a népi írók körével, Szabó Pállal, Féja Gézával, Sinka Istvánnal, Veres Péterrel, egy időre a Kelet Népe szerkesztését is elvállalta. Közben súlyosan megbetegedett, egyik veséjét eltávolították.

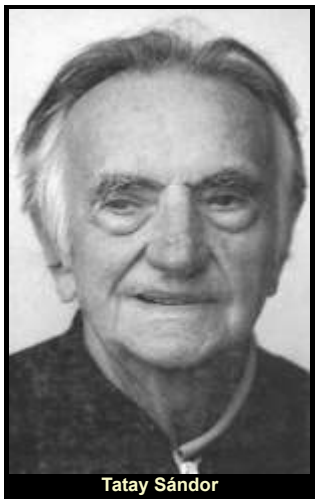
Tatay Sándor

Felépülése után könyv- és papírkereskedést nyitott, és megjelentette Zápor című regényét. A II. világháború idején a katonaságtól a neves rendező, Szőts István mentette meg, aki maga mellé vette forgatókönyvírónak.

Badacsonyban forgattak, s Tatay előbb a tájba, majd a Rodostó turistaház gondnokába szeretett bele, akit 1944 decemberében feleségül is vett.

A háború után nem tért vissza Budapestre, a turistaházban végzett kisebb munkák mellett bőséges ideje maradt az alkotásra. Itt kezdte el A Simeon család regényciklus első kötetét, s itt született meg a Ház a sziklák alatt című novellája is. Ebből 1958-ban Makk Károly rendezett nagy sikerű filmet, amely elnyerte a San Franciscó-i filmfesztivál nagydíját, s beválasztották a Budapesti 12-be is.

Az ötvenes évek közepétől Tatay élete az angyalföldi kis lakás és a badacsonyi ház között telt, a közéleti, irodalmi vitáktól távol tartotta magát. Írásai közül nagy figyelmet kaptak ifjúsági művei, a Puskák és galambok romantikus kamasztörténete, valamint a Kinizsi Pálról szóló regényes életrajza. Felnőtteknek szóló művei közül sikert aratott A Simeon család, amelyet a kritika Galsworthy Forsyte Sagájához hasonlított. Művészete a legteljesebb módon közönségcentrikus, szórakoztatni, elgondolkoztatni akart, az olvasó figyelmét megragadni minden egyes munkájában, s ebben segítségére volt bölcsessége, derűje, az írásait átható szelíd irónia.

Munkásságáért három ízben (1957, 1961, 1979) kapott József Attila-díjat, 1990-ben a Magyar Köztársaság babérkoszorúval ékesített zászlórendjével tüntették ki, majd 1991-ben a Kossuth-díjat is megkapta.

Az 1991. december 2-án elhunyt író egykori angyalföldi lakóházának falán 1996-ban avatták fel emléktábláját.

(MTI)

A Dukai Takács - kúria lakója: Tatay Sándor

Írta CivertanS több éve

A 86-os fõút mentén, a Répce és Rába folyók által bezárt háromszögben fekszik Répcelak. Itt töltött egy esztendõt az érettségi után Tatay Sándor író, a Simeon család, a Kinizsi Pál, a Puskák és galambok és számos más felejthetetlen regény szerzõje, a Makk Károly rendezte nagysikerû Ház a sziklák alatt címû film forgatókönyvének írója. A Horti kultúra Mag termelõ és Értékesítõ Szövetkezet megbízásából járta Répcelakot és vidékét, "mûködési területe" - ahogy Lõdörgések kora címû életrajzi regényében írta - Sopron és Vas megye volt.

Szállása ez idõtájt Répcelakon, az egykori Dukai Takács-kúria. Nagynénje, Dukai Takács Mártonné élt itt, õ nyújtott ellátást a fiatal rokonfiúnak. A répce laki hagyományban úgy él ez az idõszak, mint sorsfordító pont Tatay Sándor pályáján: az a pont, ahonnan írói pályája számíttatik. Igazolni látszik az egyébként igazolhatatlan, inkább az irodalmi kultuszok varázslatosan szép világába tartozó tényt, hogy Tatay elsõ prózai munkái a falusi életet, a vidék hétköznapjait jelenítik meg.

A Dukai Takács-kúria ma is áll, 1937-ben tulajdonosaitól Radó Lajos vásárolta meg a falunak körjegyzõi hivatal és szolgálati lakás céljára; ma is itt mûködik a térség legdinamikusabban fejlõdõ kisvárosának polgármesteri hivatala. A hivatal falán 2002 óta emléktábla hirdeti Tatay Sándor író emlékét.

Forrás:
http://www.bdmk.hu/emlekhelyek

/

Rodostó Badacsonyban

- Menjetek fel Tatayhoz - javasolta Kormos Pista -, nektek való hely. Írjatok, hogy küldjön le valakit, aki segít felvinni a csomagjaitokat, mert majdnem egy órányira van az állomástól a turistaház a hegy tetején. Ha már eltoltátok az első hetet Pista szabadságából, legalább a második legyen jó, majd meglátjátok.

Sosem szerettem a Balatont, igaz, csak órákra láttam, nyáron, de most, hogy leszállunk a vonatról, nyoma sincs a levelezőlap-kékségnek, sem a nyári fulladt zsúfoltságnak, az őszi világítás tiszta és kemény, és előttünk áll egy bozontos fejű színarany hegy, az arany tömegből fekete bazaltszálak sorakoznak az ég felé, de még az ég sem kék, hanem sápadt arany, a nap meg majdnem fehér fölötte, szeptember vége van.

Egy pici, köténye, fekete fejkendős vénasszony behúzott nyakkal, féloldalasan keszegel felénk, ő Vasáros néni, őt küldte Tatay úr, majd viszi a csomagjainkat, erre megyünk, tessenek jönni. Csak egymásra nézünk Pistával - hát ez mi? Sajnos, mi mindig nagy szerrel utazunk, maga a festőholmi, állvány, kazetta, vásznak, megvan hat-nyolc kiló, és a kettőnk kofferja, Pista könyvei - lehetetlen, hogy ez a félhalott néni vigye, aki a vállamig sem ér, hát csak a szatyromat nyomom a kezébe, Pista hátán a koffer, nálam a festőfelszerelés. Vasáros néni így is végig nyög és sóhajtozik, a derekát, a lábát, a fejét fájlalja, szuszogva biztat pihenésre, s kendőjét megoldva pihen lépten-nyomon ő is, ha nem varázsolna el a csodaszép, létrameredek, kék bazaltkővel kirakott út, komolyan dühöngenék - micsoda embertelen alak lehet ez a Tatay, hogy fogjuk kibírni nála egy hétig?

Neki is esek a piros tülökorrú, csókaszemű, megtermett férfiúnak, aki óriási tálcával a kezében igyekszik kifelé a turistaház előtti asztalokhoz - pedig most látom először, olvasni sem olvastam még tőle semmit.

- Ugyan, hogy volt lelke ezt az öregasszonyt küldeni elénk? Hisz ez a saját lábát se bírja!

- A Vasáros néni? Kutya baja sincs, becsapta magát! Szeretője van annak, a Takony Jóska, most is azért sántít, mert megverte az ura, az Imre bácsi, az orra is attól áll félre.

- Szeretője? Hát hány éves, az istenért?

- Hetvenkettő. Itt, Badacsonyban az ilyen még szeretőt tart.

Tatayval úgy szaglásszuk egymást, gyanakodva, mint két idegen kóbor kutya. 1950 ősze van, senki se tudhatja, kiben mi lakik, ki miből változott mivé, s azt sem, hogy változott-e egyáltalán. Tény, hogy Tatay író, aki nem jelenik meg, és turistaházat vezet - vezet? Hajnali négykor már halért megy le, át Fonyódra, zsákot cipel, széket, asztalt hord, felszolgál, és budiajtót javít, a csudaszép felesége, Marika meg főz a vendégeknek. Pista is író, aki nem jelenik meg, de mégis, lektor a Szépirodalminál, Pesten - nem csoda, ha Tatay állandó próbafúrásokat végez irányunkban, szerintem a Vasáros néni elénk küldése is az volt. Teszt. De már a második próbafúrása bebizonyítja, hogy semmi vész, Sándor mélységes, kaján humorérzékére pontosan reagál az enyém, összetegeződünk, értjük egymást.

Mert az a látvány, ahogy Sándor egy nyeles hengerrel a kezében megjelenik, a bástya tetejére állítja a szerszámot, közben felém les az orra mellől, egyszeriben abbahagyatja velem a festést, s érdeklődöm a tevékenysége célja felől.

- Esőmérő, csapadékmérő - veti oda halálos komolyan. - A meteorológiai intézet munkatársa vagyok, aki köteles jelenteni a csapadékmennyiséget mindennap. Fizetni ugyan nem fizetnek érte, de ezzel is a hazámat szolgálom.

Másnap előkelő vendég érkezik a turistaházba, a frissen nagydíjazott festőnő, csak fél napra jött, de tüstént nekiáll, s rácselekszi a vászonra a házat, mögötte a bazaltszálakat és a két oldalsó orgonabokrot, tövig lila virággal borítva. Sándor egy zsák kukoricával a vállán odaadással szemléli, én is.

- Tessék mondani - kérdi egy megtört énekeskoldus hangján Tatay -, hogyhogy virágzik a tisztelt művésznő képén az orgona? Hisz most ősz van, a lomb már mindenütt sárgul.

A művésznő egyáltalán nem gőgös, de nem is zavartatja magát, munka közben magyaráz lelkesen, meg se fordul, dolgozik tovább.

- Én nem naturalizmust festek, pedig azzal vádolnak, hanem szocialista realizmust. Előremutatót. Hiába van ősz, az orgonabokor él, és tavasszal virágozni fog. Érti, barátom?

- Igenis, kezit csókolom - sipogja Sándor -, erre én sose gondoltam, nem is magyarázta meg nekem senki. Pedig, tetszik látni, az az elvtársnő is festő - mutat rám az aljas disznó.

- Igazán? - mér végig a művésznő. De én csak hümmögök, jaj, dehogyis, a gondnok úr mindig mókázik, én csak néha rajzolgatok, ugye... No megállj, Sándor, ezt nem viszed el szárazon, hisz csak az Isten őrzött, hogy el nem röhögtem magam.

A mosdóhelyiségnek kinevezett kamrában egy ménkű nagy, ronda, műnépi köcsögben tárolják a vizet - messzi kútról kell felhordani -, s ez a köcsög megtetszik egy nyafka hölgynek, aki a hetenként többször is érkező, hegyet ellepő tömeghez tartozik. Hajóval jönnek át a különböző üdülőkből. Látja, hogy rajzolok a bástyán, lefülel, s érdeklődik: mit gondolok, eladó-e az a köcsög, ő megvenné. Hát hóóógyne, erősítem buzgón, a gondnok tulajdonképpen ebből él, nagy gyűjteménye van, árulja is, de persze titokban, szóljon a többieknek is, hátha akad más érdeklődő is a csoportban.

Hát akad egy kis munkája Sándornak, amíg ez a társaság a hegyen tartózkodik. Biztos távolságról figyelem, egymás után mennek oda hozzá, az orra mindjobban mozog, folyton le kell tennie a tálcát poharastul, ahogy mérgesen tiltakozik.

Ettől kezdve áll a harc. A következő kirándulócsoportnak Sándor hirdeti, hogy van itt egy művésznő a hegyen, aki öt forintért helyben bárkit lerajzol, most is ott fest, ni, a bástya alatt. Ennyire kapós még életemben nem voltam, szinte sorban állnak a népek, és nyújtogatják az öt forintokat. A gyerekekkel gyűlik meg leginkább a bajom, azok nem érik be a nyújtogatással, ráncigálják a szoknyámat, sivítva könyörögnek: engem tessék lerajzolni! Néni kérem, most fésülködtem meg, tessék nézni! Az apróbbak a krétáimat próbálják lopdosni, ha száz kezem volna, se tudnám elhessegetni őket. Egyetlen vigaszom, hogy Sándor nem élvezheti munkája gyümölcsét, mert ilyenkor igazán el van foglalva. De sajnos tévedtem. Úgy látszik, kivételesen rábízta az ügyintézést az egyetlen kiscselédjükre, ő meg a bástya szélén ül és röhög.

Nem tehetek mást, szép, gondosan árnyalt betűkkel készítek egy hirdetményt, s egy óvatlan pillanatban kiszögelem a budi ajtajára, de belülre, hogy csak akkor vegye észre a delikvens, ha már bement: "A középső deszka elkorhadt, tessék vigyázni!"

Egy ideig élvezettel nézem, ahogy kiugranak és Sándort macerálják a népek, aztán észbe kapok: ennek fele se tréfa, még valami buzgó marha képes feljelenteni őket. Hát megváltoztatom a felírást, s a mosdóhelyiségnek kinevezett kamrában rakom ki: "Az árnyékszék nem működik, tessék mögéje menni!"

Estére Sándor csak fenyeget felém a lapáttal, de kevés ideje marad már a megtorlásra, másnap délután utazunk haza. Szerencséjére még az este befut Püskiné, Ilus. Sándor - mint utóbb kiderül - titokban megsúgja neki, hogy én valóságos nótafa vagyok, csak borzasztó szerény. De ha előénekelnek nekem, és komolyan itatnak, hát nem bírok ellenállni, és lejegyezni való régi nótákat énekelek. Még Pistát is beavathatta a gonosz lélek, meg Marikát is, ilyenkor késő este már nem jön vendég, ülünk öten az étteremben egy petróleumlámpa fényénél, s Ilus csábítóan elkezd egy-egy nótát, egyre-másra önt a poharamba - biztat, hogy no, igazán, nem kell szerénykedni, másnak se tökéletes a hangja. Sándor meg sopánkodik, hogy nem ízlik az ő bora, szégyent hozok a házra - pontosan tudja a gazember, hogy nem szoktam inni. Éppen ez a baj, mert a tisztesség kedvéért bele-beleiszom, s tudvalevően a kanalanként vagy kortyonként ivott bortól hamar be lehet rúgni. Nem rúgok be, csak valami meglazul bennem - hirtelen meglátom magunkat, ahogy ott ülünk, ezen a fekete őszi estén, egy üres turistaházban, a petróleumlámpa körül. (A nem publikáló költő, a nem kiállító festő, az éjjel-nappal konyhában dolgozó Marika, Ilus, akinek már nincs könyvesboltja, csak keramikusnak készülő férje és négy gyereke, meg Sándor, eddigi legjobb regényével, a *Vulkán*-nal, még csak egy halom gépelt papírlapon.) Igen, Sándornak ez az utolsó "kitolása" remekül sikerült, mert szent igaz, én imádok énekelni, csak szégyellem, hogy annyira nincs hangom, s ezt tálalta most ki boldogan, hadd szégyelljem magamat nyilvánosan. Holnap elutazunk, a szabadságunknak vége, most mit kötekedjek tovább?

Sándor olyan szépen dünnyögi - mindegy, hogy csaléteknek szánva - a nótáját:

Kavicsos is, sáros is
Az én házam eleje...

Most már jön a tél, itt maradnak ketten, előbb a végtelen őszi esőben, aztán a téli behavazottságban a hegy tetején egyedül - egyszóval nem bírom tovább, a magyar nóta, az igazi, az nem vicc, nem játék, az én vidékemről való különösen nem az, hát belevágok:

Kelet felől, kelet felől,
jön egy fekete felhő...

Felőlem röhöghetnek. De nem röhög senki. Az alföldi nóták nagyon egyszerűek, előbb csak dünnyögi velem, aztán már énekli is mindenki. Fogy szépen Tatay híres (ezúttal, úgy hiszem, a rosszabbik) bora.

Szántó Piroska

Felavatták a Magyar Nyelv Múzeumát

2008. április 25.

Sólyom László köztársasági elnök avatta fel a Magyar Nyelv Múzeumát a Sátoraljaújhelyhez tartozó Széphalomban, a nyelvújító Kazinczy Ferenc egykori lakóhelyén.

Az ünnepségen részt vett Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Ódor Ferenc, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei közgyűlés elnöke, a nyelvújító Svédországban élő ükunokája, a 79 éves Kazinczy Ferenc, valamint Hörcsik Richárd, Sárospatak és Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaújhely polgármestere. Az avatáson több száz érdeklődő is megjelent, sokan a határon túlról érkeztek.

Az államfő ünnepi beszédében kiemelte: reményei szerint a múzeum az értékőrzés mellett a magyar nyelv fejlődését inspiráló tudományos műhely, nemzedékek nevelője lesz. A múzeum felépítését 1994-ben határozta el a Kazinczy Ferenc nevét viselő társaság, az építkezés azonban csak tavaly áprilisban kezdődhetett el. Ennek kapcsán Sólyom László úgy fogalmazott: 13 év küzdelem eredményeként avathatjuk fel a Magyar Nyelv Múzeumának épületét. Hozzátette: a múzeum máris otthont ad tudományos konferenciának és három kiállításnak is, ősszel pedig megnyílik majd az az állandó kiállítás, amely a Magyar Nyelv Múzeumát meghatározza és amellyel a hivatását betölti.

Sólyom László kiemelte: a nyelvi kommunikáció az emberi lét megkülönböztető jegye, a nyelv állapota ezért emberi és közösségi létünk minőségének mutatója is. Mint mondta, *"költészet és líra a nyelv egyik magassága, de nélkülözhetetlen a másik is, az értekező próza, a fogalmi pontosság. Büszkék lehetünk rá, hogy magyarul minden tudományt lehet művelni"*. Hozzátette: a tágabb világ birtokba vételéhez ugyanakkor a nyelv művelése és nemesítése is szükséges.

"Mai nemzetfelfogásunk az állampolgárságon alapuló politikai nemzettel szemben a kulturális nemzet fogalmát vallja. Ennek alapja a kulturális identitás, a magyar nyelv közössége" - mutatott rá az államfő. Véleménye szerint nélkülözhetetlen, hogy használjuk és ápoljuk a magyar nyelvet, a magyar nemzet ugyanis nem csak a határon belül él, ezért különösen nagy jelentősége van az anyanyelv használatához való jog érvényesítésének. Az államfő megjegyezte: a Magyar Nyelv Múzeumában a kétnyelvűség, a többnyelvűség és a nyelvek kölcsönhatása is megkerülhetetlen téma, hiszen a magyarság jelentős része idegen nyelvi közegben él.
A Magyar Nyelv Múzeumban egyelőre három időszakos kiállítás látható, az állandó tárlat a tervek szerint október 23-án nyílik meg. A múzeumban szerdától Kazinczy Ferenc egykori könyvtárának egy része mellett Corvina- és textilművészeti bemutató várja az érdeklődőket.

A modern stílusban épült Magyar Nyelv Múzeumának terveit Radványi György Ybl-díjas építész készítette, az építkezés egy évvel ezelőtt kezdődött el. A beruházás 700 millió forintba került, 400 millió forintot az unió állt az Összefogással Tokaj Világörökségéért projekt keretében, 300 milliót adott a megyei önkormányzat, amely magára vállalta a múzeum működtetési költségét is. A berendezésekre, a környék rendbetételére további 100 millió forintot költöttek.

(Múlt-kor/MTI)

Székely anekdoták

A császárvágás

A „császárig" vitte a pörét az oláhfalvi székely atyafi. Ő úgy gondolta, hogy neki „szent" igaza van, de elverték rajta a port, hogy csak úgy füstölt hazajövet.
Ahogy megérkezik, a kapuból már előre bekiáltott a feleségének:
- Asszony, hallod-e?! Teréz te! Hozd ki azt a fejszét. Mert ha hiába mentem a „császárig", hát ne is lássak semmiféle császárt!
S ezzel úgy tett, amint jónak gondolá s az udvaron díszelgő terebélyes császárkörtefát úgy kivágta, mint a pinty.

Az Olt meg a Küküllő folyókról

Régebbi időben nagy dolog volt, ha valaki Csíkból Udvarhely megyébe átment. A „küssőfődön" (külföldön) volt, tehát „járt-kőt ember". Egyszer egy atyafi átmén valami ügyes-bajos dógában s amikor hazakerül Csíkba, az otthonlevők elkezdik kérdezni:
- Hát méjen világ van no, ott küssőfődön? Mit csinálnak az emberek? S mi egyéb?
- Hát ott es éppen olyan világ van, mint nálunk – mondja a járt-kőt atyafi -, de az emberek mind megbolondultak.
- Hát ugyan bizon méétt?
- Hát csak azétt, met az Oltot Küküllőnek híjják. (Az alcsíki góbé ugyanis azt hitte, hogy a világon csak az Olt folyó van egyedül).

A gondos egyházfi

Haldoklik az öreg székely és végrendeletet csinál. Hagyományoz mindenik fiának, hanem a végén eszébe jut, hogy ő hitközségi ember is. Mint jó egyházfi rágondol az egyházi emberekre:
- Azt a tinót, aki a tavaszon a havasba elvesze a szántás előtt hat héttel, hagyom az eklézsiának. Ha pedig megkerül, legyen a Mihály fiamé.

A góbé tanúi

Bejön az irodába egy székely, aki valami verekedésben volt ludas. Nem történt ugyan semmi, mindössze a góbé úgy vágta fejbe Kis Jánost, hogy meghalt, de a törvényszék „akadékoskodott". Tehát ügyvédre volt szükség.
- Úgy volt – mondja a fiskálisnak a székely – hogy én Kis Jánost csak meglöktem és ő aztán nekiment a falnak.
Az ügyvéd megcsóválja a fejét:
- Ezt bizonyítani kell. Ki látta, hogy így volt?
- Az egész falu látta.
- De tanuk kellenek. Két tanú. Két ember, aki látta. Hát ki látta?
- Az egész falu látta.
- Az nem ér semmit. Két ember kell, aki eljöjjön a törvény elé eskü alatt vallani, hogy Kis János a falnak ment.
- Olyan is van.
- Kicsoda?
- Hát … Nagy Péter, a sógorom. Meg Hajmás István, a komám.
A ügyvéd föllélekzik:
- Na végre! Hát ezek látták?
- Látták. Ott álltak mellettem.

- Hogy a falnak ment?
- Hogy a falnak ment.
- És eljönnek azt eskü alatt bizonyítani.
- El.
- Hát beírhatom a nevüket?
A székely megvakarja a fejét.
- Tessen azzal a beírással vagy holnapig várni. Előbb beszélek velök.

.lovete.ro

Közelítések a titok (igazság jóság, szépség) lényegéhez

Mi az igazság? Mi a jóság? Mi a szépség? Ki mondta már meg? Ki fogja megmondani? – Mégis érezzük, szinte csalhatatlanul tudjuk, mindhárom egyszerűen: VAN!

Az éhség kenyeret keres. A szomjúság víz után kutat. Tüdőnk levegőt követel. Nem hiába. Van kenyér, van víz és van levegő. A lét és az élet nem csapja be az embert. – Ám az ember igazságot is keres, jóság után kutat és szépséget követel. A lét és az élet nem csaphatja be: van Igazság, van Jóság, van Szépség. Nem küzd hiába, élnie érdemes.

Abszolút értelemben az igazság kimondhatatlan, a jóság felfoghatatlan, a szépség láthatatlan...

Az igazságot, amikor fogalmakba, szavakba fogalmazzuk, megcsonkítjuk. A jóság, amikor tetten akarjuk érni, kisiklik kezünk közül. A szépséget, amikor láttatni akarjuk, eltakarjuk.

Az igaz jó és szép. Nélkülük nem lenne az. A jó igaz és szép. Nélkülük nem lenne az. A szép igaz és jó. Nélkülük nem lenne az.
Akkor hát mi a különbség köztük? A három valamiképpen mégis egy, vagy „AZ EGY”? Maga az egyetlen VALÓSÁG?!
Hajtsad meg a fejed. Titokba nézel... Egy misztérium örvénylik előtted, egy misztérium magassága tornyosul szemed előtt a Végtelen felé.
Létezése nem attól függ, felfogod-e, érted-e, vagy csupán sejted, csodálod, átengeded magad vonzásának, és önmagád titkaiba segít, és szárnyat ad a Végtelen felé...
Őselem a levegő, a föld, a tűz, a víz. Őselem a szépség, a jóság, az igazság, a szentség. Nélkülük élni nem tudunk.

Őselemek által virágzik az emberi élet.

Hol az igazság? Hol a jóság? Miért nem látni a szépséget? Holott él az igazság, jóság nélkül halott lenne a világ, és mindenek ellenére szemünk előtt lángol a szépség.

Az igazság és jóság fénye a szép. A szépség szíve a jó, lelke az igaz.

Jóság és igazság híján csupán látszat a szépség!

Mácz István

A Magyar Irodalmi Hírlevelet szerkeszti: Fenyvesi Miklós

Email: miklos.fenyvesi@fibermail.hu

http://irodalmihirlevel.freewb.hu/magyar_irodalmi_hirlevel

Terjeszti a Kárpáti Harsona

http://www.karpatiharsona.info